

CECAM

Gestió i caracterització de terres contaminades procedents d'obra: el paper de les Entitats Col·laboradores EC RES

Carme Llenas Torrent
Cap de l'Àrea de Medi ambient de CECAM
Directora Tècnica de l'EC-RES
Fotografies: CECAM

Terreny afectat per contaminació derivada d'activitats d'obra.

La gestió de terres contaminades generades en actuacions d'obra és un àmbit cada vegada més rellevant dins la disciplina de l'arquitectura tècnica i l'enginyeria ambiental. L'augment de projectes de regeneració urbana, substitució d'infraestructures i rehabilitació d'espais industrials ha incrementat la freqüència amb què apareixen sòls alterats o contaminats que requereixen una gestió específica. En aquest context, les entitats col·laboradores de residus

(ECRES) tenen un paper clau en el mostreig i la caracterització d'aquests materials, garantint que el seu destí final compleixi la normativa vigent i asseguri la protecció del medi ambient.

Quan una terra d'obra es considera contaminada? Marc normatiu aplicable

La determinació de si un sòl està alterat o contaminat es basa en els criteris establerts al **Reial decret 9/2005**, que fixa els valors de referència per a sòls contaminats, i al **Decret legislatiu 1/2009**, que regula la gestió ambiental a Catalunya. Quan durant l'excavació apareixen indicis de contaminació —olor, coloracions anòmales, restes industrials, abocaments antics— o bé quan el terreny forma part d'un àmbit amb activitat potencialment contaminant, és necessari realitzar una investigació específica.

Les **ECSOL** són les entitats encarregades de dictaminar si el sòl supera els valors de referència i, per tant, es considera alterat. Quan això passa, les terres excavades passen a ser un **residu** i cal gestionar-les com a tal. Llavors, les **EC-RES** són les encarregades del mostreig i la seva classificació.

Codificació LER de les terres contaminades: 17 05 03 i 17 05 04

Un cop les terres es consideren residu, cal classificar-les segons el **Llistat Europeu de Residus (LER)**:

- **17 05 03**: terres i pedres que contenen substàncies perilloses
- **17 05 04**: terres i pedres diferents de les especificades en el codi 17 05 03

La diferència entre un codi i l'altre depèn de si el residu presenta alguna de les **15 característiques de perillositat** definides al **Reglament (UE) 1357/2014**, com ara HP1 (explosiu), HP2 (comburent), HP3 (inflamable), HP4 (irritant), HP5 (toxicitat específica en determinats òrgans/toxicitat per aspiració), HP6 (toxicitat aguda), HP7 (cancerigen), HP8 (corrosiu), HP9 (infecció), HP10 (toxicitat per a la reproducció), HP11 (mutagènic), HP12 (alliberament d'un gas de toxicitat aguda), HP13 (sensibilitzant), HP14 (ecotòxic), o HP15 (residus que poden presentar alguna característica de perillositat que el residu original no presentava). Aquesta classificació condiona completament el destí final del residu i els requisits de transport i gestió.

La determinació de si un sòl està alterat o contaminat es basa en els criteris establerts al Reial decret 9/2005 i al Decret legislatiu 1/2009.

Pila de terres excavades.

El paper de les ECRES en el mostreig de terres contaminades

Les entitats col·laboradores de residus **ECRES**, com CECAM, tenen l'habilitació de l'OHEC (Oficina d'Habilitació d'Entitats Col·laboradores) per realitzar el **mostreig oficial** de terres contaminades que han estat prèviament qualificades per una ECSOL com a no aptes segons RD 9/2005 i DL 1/2009.

Les funcions principals inclouen:

- Planificació del mostreig segons volum i heterogeneïtat (en compliment de la norma UNE-EN 14899 i instruccions tècniques associades)
- Extracció de mostres representatives
- Garantia de traçabilitat mitjançant cadena de custòdia
- Remissió de les mostres al laboratori per a la seva anàlisi
- Classificació del residu en funció dels resultats obtinguts

Aquest procés assegura que les dades analítiques siguin fiables i que la classificació del residu es basi en informació tècnicament robusta.

Mostreig: submostra.

Cromatògraf de gasos per l'anàlisi de TPH (hidrocarburs totals C10-C40 i fraccions totals).

Analítiques necessàries per a la classificació de la perillositat

Per determinar si les terres s'han de classificar com a 17 05 03 o 17 05 04, cal realitzar les analítiques següents:

- Anàlisi per composició: propietats fisicoquímiques i contaminants orgànics i inorgànics (pH, conductivitat, humitat, metalls pesants, hidrocarburs, BTEX, PAH, COV, etc.).
- Assaigs específics associats a característiques de perillositat: HP3 (punt d'inflamació/inflamabilitat), HP8 i/o HP4 (corrosivitat i/o irritació), HP12 (reactivitat), HP14 (ecotoxicitat), etc. La interpretació d'aquests resultats requereix aplicar criteris de concentració límit, sumatoris de substàncies i factors de conversió segons el Reglament 1357/2014, Reglament (UE) 2017/997, i la Decisió 2014/955/UE.

Caracterització bàsica segons Decret 69/2009 i Reial decret 646/2020

A més de la classificació de perillositat, tota terra contaminada que es vulgui dipositar en un abocador ha de passar per la **caracterització bàsica del residu**, regulada per:

- **Decret 69/2009** (Catalunya)
- **Reial decret 646/2020** (Estat espanyol)

Aquesta caracterització determina:

- Si el residu és admissible en un abocador
- De quin tipus d'abocador es tracta
- Si cal un tractament previ
- Si el residu no és admissible en cap abocador i ha d'anar a planta de tractament

Els assaigs habituals inclouen el **test de lixiviació (UNE-EN 12457-4)**, contingut en matèria seca, paràmetres orgànics i altres indicadors que permeten comparar els resultats amb els valors límit d'admissió.

Test de lixiviació.

Terres d'obra excavades.

Destí final de les terres contaminades

La decisió final depèn de la combinació de:

- Classificació LER
- Resultats de la caracterització bàsica
- Requisits de cada abocador autoritzat

En general:

- Si el residu compleix els límits d'admissió, pot anar directament a l'abocador, sempre en funció del resultat de la classificació de la perillositat.
- Si no els compleix, cal enviar-lo a una planta de tractament
- En casos complexos, pot ser necessari un tractament combinat

Error habitual en la gestió de terres contaminades a obra

Tot i l'existència d'un marc normatiu clar, a la pràctica, es repeteixen alguns errors que poden comportar sancions, increments de costos o retards en el projecte:

- **Considerar les terres com a "inerts" sense anàlisi prèvia:** encara que l'obra no presenti indicis evidents de contaminació, la normativa exigeix una verificació analítica quan hi ha sospita o antecedents d'activitats potencialment contaminants.
- **Barrejar terres netes amb terres potencialment contaminades:** aquesta pràctica invalida la traçabilitat i obliga a gestionar tot el volum com a residu contaminat.

- **No realitzar el mostreig representatiu:** un mostreig insuficient o mal planificat pot donar resultats no fiables i obligar a repetir el procés.
- **Enviar terres a l'abocador sense caracterització bàsica:** els abocadors no poden acceptar residus sense la documentació completa, fet que genera retorns de camions i costos addicionals.
- **Confondre la classificació LER amb l'admissibilitat a abocador:** són processos diferents. Un residu no perillós (17 05 04) pot no ser admissible en un abocador de no perillosos si supera els límits de lixiviació o paràmetres sobre residu.

Aquestes situacions reforcen la importància de comptar amb entitats acreditades i amb experiència en el sector.

Interpretació de resultats: de les analítiques a la decisió de gestió

Un cop obtinguts els resultats, cal integrar-los en tres nivells de decisió:

- **Nivell 1: compliment dels valors de referència del sòl**
Determina si el sòl és alterat (ECSOL) i si les terres excavades passen a ser residu (ECRES).
- **Nivell 2: classificació del residu segons perillositat (LER)**
S'apliquen els criteris del Reglament 1357/2014 per determinar si el residu és o no és perillós.
- **Nivell 3: admissibilitat a l'abocador**
Es comparen els resultats dels paràmetres sobre el residu i del test de lixiviació amb els límits del Decret 69/2009 i el Reial decret 646/2020.

Tot i el marc normatiu, es repeteixen alguns errors.

Aquest procés requereix coneixement tècnic i experiència, ja que alguns contaminants poden complir els valors totals però superar els límits de lixiviació, o viceversa.

Impacte econòmic i ambiental d'una correcta classificació

Una gestió adequada de les terres contaminades no només és una obligació legal, sinó que té un impacte directe en els factors següents:

- **Costos d'obra:** una classificació incorrecta pot multiplicar per 3 o 4 el cost de gestió per tona.
- **Planificació i terminis:** la manca de previsió en analítiques o documentació pot paralitzar moviments de terres.
- **Sostenibilitat:** la correcta segregació i tractament evita l'enviament innecessari de terres a abocadors de més categoria.
- **Responsabilitat legal:** la direcció facultativa i el promotor són responsables de la correcta gestió del residu.

El valor afegit de CECAM com a ECRES i laboratori d'assaigs

La doble condició de CECAM com a **laboratori acreditat** i **Entitat Col·laboradora EC-SOL** i **ECRES** permet oferir un servei integral que redueix temps, duplicitats i incerteses, i aporta seguretat tècnica a tots els agents implicats.

Experiència de CECAM: casos amb què ens hem trobat

Cas 1

Terres contaminades no perilloses (LER 17 05 04)

Substitució d'una nau industrial amb presència d'hidrocarburs i metalls

En una antiga parcel·la industrial destinada a una nova nau logística, apareixen indicis de contaminació. L'ECSOL determina que el sòl està alterat. L'EC-RES realitza el mostreig de 1.200 tones de terres. Les analítiques mostren hidrocarburs i PAH, però sense activació de perillositat. El residu es classifica com a **17 05 04**.

Els paràmetres analitzats sobre el residu i el test de lixiviació compleixen els límits per a abocador de **residus no perillosos**, i les terres s'hi poden dipositar sense tractament previ.

Parcel·la industrial.

Cas 2

Terres perilloses (LER 17 05 03) amb tractament obligatori

Demolició d'una instal·lació metal·lúrgica amb Cr VI i dissolvents clorats

En la demolició d'una antiga indústria metal·lúrgica, l'ECSOL detecta presència de **Cr VI** i dissolvents clorats. L'EC-RES de CECAM mostreja 850 tones de terres. Les analítiques activen HP7, HP14 i HP6. El residu es classifica com a **17 05 03**.

Terres amb presència de crom.

Els paràmetres analitzats sobre el residu i el test de lixiviació superen els límits fins i tot per a abocador de residus perillosos. Les terres han de passar per **tractament en planta** (estabilització i desorció tèrmica).

Cas 3

Terres alterades que finalment són inerts

Renovació de serveis en via urbana amb presència lleu d'hidrocarburs

En una obra urbana apareixen taques fosques i olor de gasoil. L'ECSOL determina que el sòl està lleument alterat. CECAM mostreja 180 tones de terres. Les analítiques no activen cap característica de perillositat i el residu es classifica com a **17 05 04**.

Els paràmetres analitzats sobre el residu i el test de lixiviació compleixen els límits per a abocador de **residus inerts**, el destí més econòmic.

Sòl extret d'obra urbana amb taques fosques.

CONCLUSIONS

La gestió de terres contaminades és un procés multidisciplinari que combina normativa, química analítica, criteris de mostreig i decisions ambientals. Les ECRES tenen un paper essencial en garantir que les terres excavades es gestionin amb rigor i seguretat, i que el destí final sigui el correcte segons la legislació vigent. En un context d'augment de projectes de regeneració urbana i de major exigència ambiental, disposar d'un procediment clar i d'entitats especialitzades com CECAM és clau per assegurar una gestió eficient, segura i sostenible.

Des de CECAM, com a laboratori d'assaigs, ECSOL i ECRES, continuem treballant per oferir rigor tècnic, traçabilitat i seguretat ambiental en la gestió de terres contaminades. La col·laboració amb direccions facultatives, promotors, gestors i administracions és essencial per garantir una construcció responsable i alineada amb la normativa vigent.

